

LIBRIS | We know
YIJING books

CARTEA SCHIMBĂRILOR

Cuvânt-înainte, introducere, note și comentarii:

RICHARD WILHELM

Traducere de:

WALTER FOTESCU

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Cuvânt-înainte	11
Introducere	13
I. Utilizarea Cărții Schimbărilor	15
II. Istoria Cărții Schimbărilor	22
III. Aranjarea traducerii	25

YI JING

PARTEA ÎNTÂI

1. <i>Qian</i> ☰ – Creatorul	29
2. <i>Kun</i> ☷ – Receptivul	36
3. <i>Zhun</i> ☱ – Dificultatea Inițială	42
4. <i>Meng</i> ☲ – Nebunia Tinerească	46
5. <i>Xu</i> ☴ – Așteptarea (Hrănirea)	50
6. <i>Song</i> ☵ – Conflictul	54
7. <i>Shi</i> ☶ – Armata	58
8. <i>Bi</i> ☴ – Solidaritatea (Unirea)	62
9. <i>Xiao Chu</i> ☱ – Puterea De Îmblânzire A Celui Mic	66
10. <i>Lü</i> ☴ – Mersul (Comportarea)	71
11. <i>Tai</i> ☳ – Pacea	74
12. <i>Pi</i> ☷ – Stagnarea	78
13. <i>Tong Ren</i> ☱ – Comuniunea Între Oameni	82

14. <i>Da You</i> ☰☱ – Marea Posesiune	86
15. <i>Qian</i> ☰☰ – Umilința	89
16. <i>Yu</i> ☱☱ – Entuziasmul	93
17. <i>Sui</i> ☱☵ – Urmarea	97
18. <i>Gu</i> ☱☶ – Îndreptarea A Ceea Ce Este Corupt	101
19. <i>Lin</i> ☴☵ – Apropierea	105
20. <i>Kuan</i> ☶☶ – Contemplația (Vederea)	109
21. <i>Shi Ke</i> ☱☲ – Mușcătura Dea Curmezișul	113
22. <i>Bi</i> ☱☳ – Grația	117
23. <i>Bo</i> ☱☴ – Sfârâmarea	121
24. <i>Fu</i> ☱☱ – Întoarcerea (Cotitura)	125
25. <i>Wu Wang</i> ☱☳ – Inocența (Neașteptatul)	129
26. <i>Da Chu</i> ☱☵ – Puterea De Îmblânzire A Celui Mare	132
27. <i>Yi</i> ☱☱ – Colțurile Gurii (Înghițitul)	136
28. <i>Da Guo</i> ☱☶ – Preponderența Celui Mare	140
29. <i>Kan</i> ☵☵ – Insondabilul (Apa)	144
30. <i>Li</i> ☲☲ – Cel Care Se Atașează (Focul)	148
PARTEA A DOUA	
31. <i>Xian</i> ☱☳ – Influența (Cererea În Căsătorie)	153
32. <i>Heng</i> ☱☳ – Durata	157
33. <i>Dun</i> ☱☱ – Retragerea	160
34. <i>Da Zhuang</i> ☱☵ – Puterea Celui Mare	164
35. <i>Jin</i> ☱☳ – Progresul	167
36. <i>Ming Yi</i> ☱☲ – Întunecarea Luminii	171
37. <i>Jia Ren</i> ☱☲ – Familia (Neamul)	175
38. <i>Kui</i> ☱☱ – Opoziția	179
39. <i>Jian</i> ☱☶ – Obstacolul	183

40. Xie ☰☷ – Eliberarea	186
41. Sun ☰☷ – Diminuarea	190
42. Yi ☱☱ – Creșterea	194
43. Guai ☱☲ – Străpungerea (Decizia)	198
44. Gou ☱☳ – A Veni În Întâmpinare	202
45. Cui ☱☵ – Adunarea (Reculegerea)	206
46. Sheng ☱☶ – Împingerea Către În Sus	210
47. Kun ☷☷ – Istovirea (Epuizarea)	213
48. Jing ☵☵ – Puțul	217
49. Ge ☱☶ – Revoluția (Năpârlirea)	221
50. Ding ☱☲ – Cazanul	225
51. Zhen ☱☳ – Cel Care Trezește (Zguduirea, Tunetul)	229
52. Gen ☱☶ – Nemișcarea (Muntele)	233
53. Jian ☱☴ – Dezvoltarea (Progresul Treptat)	237
54. Gui Mei ☱☵ – Mireasa	241
55. Feng ☱☴ – Abundența (Plenitudinea)	245
56. Lü ☱☳ – Călătorul	249
57. Xun ☱☴ – Cel Blând (Pătrunderea, Vântul)	252
58. Dui ☱☱ – Cel Voios (Lacul)	256
59. Huan ☱☵ – Disoluția (Risipirea)	259
60. Jie ☱☶ – Limitarea	263
61. Zhong Fu ☱☲ – Adevărul Interior	267
62. Xiao Guo ☱☳ – Preponderența Celui Mic	272
63. Ji Ji ☱☱ – După Înăfptuire	277
64. Wei Ji ☱☱ – Înaintea Înăfptuirii	281

Introducere	287
<i>Shuo Gua (Discuția despre trigrame)</i>	
Capitolul I	295
Capitolul II	299
Capitolul III	307
<i>Da Zhuan (Marele Comentariu)</i>	
PARTEA ÎNTÂI	
A. PRINCIPII FUNDAMENTALE	
Capitolul I Transformările în Univers și în <i>Cartea Schimbărilor</i>	317
Capitolul II Alcătuirea și întrebuițarea <i>Cărții Schimbărilor</i>	324
B. EXPUNERILE AMĂNUNȚITE	
Capitolul III Despre cuvintele atașate hexagramelor și liniilor	327
Capitolul IV Despre implicațiile profunde ale <i>Cărții Schimbărilor</i>	329
Capitolul V Calea (<i>Dao</i>) în relație cu forța luminoasă și cu forța obscură	333
Capitolul VI Despre Cale (<i>Dao</i>) aplicată la <i>Cartea Schimbărilor</i>	336
Capitolul VII Efectele <i>Cărții Schimbărilor</i> asupra omului	338
Capitolul VIII Despre utilizarea explicațiilor anexate	339
Capitolul IX Despre oracol	342
Capitolul X Împătrita utilizare a <i>Cărții Schimbărilor</i>	347
Capitolul XI Despre tijele de coada șoricelului, despre semne și linii	350
Capitolul XII Recapitulare	354
PARTEA A DOUA	
Capitolul I Hexagramele și liniile, creația și acțiunea	359
Capitolul II Istoria civilizației	362
Capitolul III Despre structura hexagramelor	369

Capitolul IV Despre natura Trigramelor	369
Capitolul V Explicarea câtorva linii din <i>Cartea Schimbărilor</i>	370
Capitolul VI Despre natura <i>Cărții Schimbărilor</i> în general	375
Capitolul VII Relația câtorva hexagrame cu formarea caracterului	377
Capitolul VIII Utilizarea <i>Cărții Schimbărilor</i> – liniile	380
Capitolul IX Liniile (continuare)	381
Capitolul X Liniile (continuare)	383
Capitolul XI Valoarea prudenței ca învățătură a <i>Cărții Schimbărilor</i>	384
Capitolul XII Recapitulare	
ANEXE	
Structura hexagramelor	389
1. Generalități	389
2. Cele Opt Trigrame și utilizarea lor	390
3. Timpul	392
4. Pozițiile	393
5. Caracterul liniilor	393
6. Relațiile dintre linii	394
a) Corespondență	394
b) Ajutor reciproc	395
7. Stăpânii hexagramelor	397
Modul de consultare a oracolului	399
a) Tijele de coada șoricelului	399
b) Monezile	401
Tabel ce permite regăsirea hexagramelor din <i>Cartea Schimbărilor</i>	403
Tabelul hexagramelor	405
Tabelul hexagramelor dispuse pe case	409
A. Cele Opt Trigrame primitive după forma lor (tabel pentru memorare)	409
B. Cele opt case	409

Partea întâi

乾

I. QIAN
CREATORUL

	Deasupra	<i>Qian</i>	CREATORUL, CERUL
	Dedesubt	<i>Qian</i>	CREATORUL, CERUL

Hexagrama se compune din șase linii pline. Liniile pline corespund puterii originare *yang*, care este luminoasă, puternică, spirituală, activă. Hexagrama are natura unei puteri consistente. Întrucât este lipsită de orice slăbiciune, ea are ca proprietate forța. Imaginea sa este Cerul. Energia sa este reprezentată ca independentă de condiții spațiale determinate: prin urmare, ea este concepută sub forma mișcării. Fundamentul acestei mișcări se consideră a fi timpul. Hexagrama include așadar puterea timpului și puterea de a persevera în timp, durată.

În interpretarea hexagramei trebuie avut întotdeauna în vedere un dublu sens: sensul macrocosmic și acțiunea [sa] în lumea oamenilor. Aplicată evenimentelor din Univers, această hexagramă exprimă puternica acțiune creatoare a Divinității. Raportată la lumea oamenilor, ea desemnează acțiunea creatoare a sfinților înțelepți, a suveranului sau a conducătorului oamenilor care, prin puterea sa, le trezește și le dezvoltă natura superioară.¹

¹ Această hexagramă este atribuită lunii a patra (mai-iunie) în cursul căreia puterea luminoasă atinge punctul său culminant, înainte ca, odată cu solstițiul, să înceapă declinul anului.

CREATORUL operează o reușită sublimă,
favorizând¹ prin perseverență.

Conform semnificației originare, atributele (sublim, posibilitate de reușită, putere de favorizare, perseverență) sunt asociate două câte două. Când cineva obține acest răspuns al oracolului, aceasta înseamnă că va avea parte de un succes venind din profunzimea primare ale Universului și că totul depinde de faptul că el nu caută fericirea lui și a altora decât perseverând pe calea cea dreaptă.

Semnificațiile specifice celor patru atribute au devenit de timpuriu obiect de speculație. Cuvântul chinezesc pe care îl traducem prin „sublim” înseamnă literal: „cap, origine, mare”. De aceea explicația lui Confucius sună astfel: „Mare, într-adevăr, este puterea originară a Creatorului²; toate ființele îi datorează lui începutul. Puterea aceasta pătrunde tot Cerul”. Acest prim atribut le pătrunde, de asemenea, pe celelalte trei.

Altfel spus, începutul tuturor lucrurilor se găsește în transcendent, sub forma unor idei care trebuie să treacă în stadiul de realizare. Dar în Creator se găsește și puterea de a da formă acestor arhetipuri ale ideilor: noțiunea aceasta se exprimă în cuvântul „reușită”. Procesul este reprezentat printr-o imagine din natură: „Norii trec, ploaia cade și toate ființele individuale se revarsă în formele lor”³.

Aplicate domeniului oamenilor, aceste atribute îi arată omului ales calea mării reușite: „Deoarece vede cu mare claritate cauzele și efectele, el realizează la momentul potrivit cei șase pași și, prin ei, se ridică spre cer la momentul potrivit ca și cum ar pași pe șase dragoni”. Cei șase pași sunt cele șase poziții diferite din interiorul hexagramei, reprezentați mai departe sub imaginea unor dragoni. Prin calea reușitei este desemnată aici cunoașterea și realizarea Căii Universului (*Dao*) care, în calitate de lege ce străbate începutul și sfârșitul, produce toate fenomenele condiționate de timp. În felul acesta, atingerea fiecărui pas reprezintă în același timp pregătirea pentru următorul, iar timpul nu

¹ În original, ger. *fördernd*, pomovare, încurajare, favorizare. În varianta englezească, *furthering*, continuare, înaintare. (*N. red.*)

² Așa cum va explica R. Wilhelm ceva mai departe, prin Creator trebuie să se înțeleagă un principiu abstract, și nicidecum o ființă. (*N. tr.*)

³ Cf. *Geneza* 2:1 și urm., unde dezvoltarea ființelor individuale este, de asemenea, legată de căderea ploii.

mai este un obstacol, ci mijlocul care permite realizarea a ceea ce este [deocamdată doar] potențial.

Actul creației se exprimă în termenii „sublim” și „reușită”. Opera de conservare se arată acum ca o continuă actualizare și diferențiere a formelor. Ea se traduce prin două expresii: „favorizând” (literal: „creând ceea ce corespunde naturii”) și „perseverând” (literal: „just și ferm”). „Desfășurarea Creatorului modifică ființele și le dă formă, până când fiecare își atinge natura adevărată, cea care îi este destinată, după care el le conservă în acord cu marea armonie. El se arată astfel ca favorizând prin perseverență.”

În domeniul uman, se vede prin aceasta modul în care omul ales conferă lumii pace și siguranță prin acțiunea sa ordonatoare: „În timp ce el se înalță, dominând de sus mulțimea oamenilor, toate ținuturile se reunesc în pace”.

O altă speculație duce mai departe distincția cuvintelor „sublim, reușită, favorizând, perseverând” și le dispune în paralel cu cele patru virtuți cardinale ale umanității. „Sublimului”, care, în calitate de principiu fundamental, include toate celelalte atribute, i se asociază iubirea. Atributului „reușitei” îi sunt atașate riturile care reglementează și ordonează formele de expresie ale iubirii și, prin urmare, le asigură reușita. Termenului „favorizând” i se asociază dreptatea, care creează situații când fiecare primește ceea ce corespunde naturii sale, i se cuvine și contribuie la fericirea sa. Atributului „perseverență” i se atașează înțelepciunea care recunoaște legile inuabile ale tuturor evenimentelor și poate, în consecință, să creeze situații durabile.

Aceste speculații, care apar deja într-unul dintre comentariile ce formează partea a II-a din *Yi Jing*, numită *Wen Yan*, au constituit puntea care a permis unirea filosofiei celor Cinci Faze ale Transformării (Elemente), expusă în *Cartea Analelor*, cu filosofia din *Yi Jing* care, fondată exclusiv pe dualitatea polară a principiilor pozitiv și negativ, a deschis calea unui simbolism al numerelor ce se va dezvolta odată cu trecerea timpului.¹

¹ Creatorul este cauza originii și a generării tuturor ființelor. Ca atare îl putem numi Cer, putere luminoasă, tată, suveran. Se pune problema dacă Creatorul este conceput de chinezi sub o formă personală, cum a fost Zeus la greci. Pentru mentalitatea chineză, acest aspect nu este cel mai important. Principiul divin creator este, într-un fel, suprapersonal. El se face văzut și înțeles doar prin lucrarea sa atotputernică. Într-un anumit sens totuși, el are un aspect exterior care este cerul. Iar cerul, ca orice ființă vie, are o conștiință psihică de sine, care este Dumnezeu (Suveranul Suprem). În rezumat însă se poate folosi termenul de Creator.

Mișcarea cerului este plină de putere.

Astfel omul superior devine puternic și neobosit.

Deoarece nu există decât un singur cer, dublarea semnului *Qian*, care are drept imagine Cerul, semnifică mișcarea acestuia. O revoluție completă a cerului constituie o zi. Dublarea trigramei semnifică faptul că fiecare zi este urmată de o alta. Astfel ia naștere ideea de timp. În plus, cum cerul însuși se mișcă datorită forței sale neobosite, a apărut o altă idee, cea a unei durate situate în timp și deasupra lui și a unei mișcări care nu încetează și nu încetinește niciodată, la fel cum o zi succede fără greș unei alte zile. Această durată în timp este imaginea forței care trebuie să fie atribuită Creatorului.

Înțeleptul împrumută de la acest tablou modelul după care el însuși trebuie să se dezvolte pentru a putea exercita o acțiune durabilă. El trebuie să se arate tare și integru, eliminând conștient toate elementele vulgare sau degradante. În felul acesta el devine inepuizabil, calitate care se dobândește prin limitarea câmpului de activitate.

LINIILE¹

Nouă la început semnifică:

Dragon ascuns. Nu acționa.

În China, dragonul are o cu totul altă semnificație decât în lumea occidentală. El simbolizează forța electrică, motrice, stimulative, care se manifestă în timpul furtunii. Iarna, această forță se retrage în pământ; ea intră în acțiune la începutul verii și apare pe cer sub forma fulgerului și a tunetului. Aceste fenomene sunt urmate de ploaia care face să coboare din nou pe pământ virtuțile cerești.

Aici forța creatoare rămâne ascunsă în adâncul pământului și nu exercită încă nicio acțiune.

¹ Liniile se numără de jos în sus. Așadar, linia inițială este cea de la bază. Când consultantul obține un șapte, rezultatul este o linie puternică, importantă în structura hexagramei, dar care nu se transformă și prin urmare nu posedă nicio semnificație individuală. Dacă, dimpotrivă, consultantul obține un nouă, linia este „mutabilă”: semnificația sa particulară este astfel pusă în valoare și trebuie considerată separat. Acest lucru este valabil pentru toate celelalte linii tari din carte. În fiecare hexagramă, primele două linii semnifică Pământul, următoarele două, lumea oamenilor [Umanitatea], iar cele două linii superioare, Cerul.

Aplicată situațiilor umane, aceasta înseamnă că un om remarcabil este încă necunoscut. Cu toate acestea, el rămâne fidel sieși. Nu se lasă influențat de succesul sau eșecul exterior, ci, puternic și senin, își așteaptă ora.

Se cuvine așadar ca acela care, în urma consultării oracolului, obține această linie să aștepte cu o răbdare calmă și de neclintit. Timpul se va împlini curând. Să nu se teamă că o voință fermă nu se impune în cele din urmă. Cu toate acestea, să evite a-și cheltui prematur forța încercând să obțină prin constrângere un lucru căruia nu i-a sosit încă vremea.

Nouă în poziția a doua semnifică:

Dragon apărând pe câmp.

Este avantajos să-l vezi pe omul de seamă.

Aici încep să se manifeste efectele forței luminoase. Aplicată treburilor omenești, aceasta vrea să spună că omul de seamă apare în câmpul predilect al activității sale. El nu ocupă încă un loc predominant, ci rămâne pentru moment în mijlocul egalilor săi. Ce îl distinge totuși de ceilalți este seriozitatea sa, natura sa demnă de o încredere fără rezerve, acțiunea pe care o exercită asupra anturajului său fără niciun efort conștient. Un astfel de om e destinat să obțină o mare influență și să pună lumea în ordine. De aceea este avantajos să-l vezi.

Nouă în poziția a treia înseamnă:

Omul superior împlinește în fiecare zi o activitate creatoare.

Seara el este încă plin de griji lăuntrice.

Pericol. Niciun blam.

Un câmp de activitate se deschide pentru omul remarcabil. Reputația sa începe să se răspândească. Mulțimile se îndreaptă către el. Forța sa interioară este la nivelul acțiunii sale exterioare mai intense.¹ Afacerile i se oferă din abundență, iar seara, în timp ce alții se odihnesc, el este copleșit de planuri și griji. Dar există un pericol în locul de trecere din poziția inferioară în cea elevată. Mulți oameni de seamă s-au pierdut din cauza mulțimii care i-a năpădit și i-a atras în vârtoarea ei. Ambiția le-a distrus puritatea interioară. Dar tentațiile nu aduc atingere adevăratei măreții. Dacă rămânem în contact cu germeii

¹ Trigrama superioară este considerată ca „exterioară”, iar trigrama inferioară, ca „interioară”.

epocii noi și cu exigențele ei, vom poseda suficientă prudență pentru a evita să ne rătăcim și vom rămâne ireproșabili.

Nouă în poziția a patra înseamnă:

Zbor ezitant deasupra adâncurilor.

Niciun blam.

Se ajunge aici în locul de trecere, unde acțiunea se poate desfășura liber. Omul remarcabil se găsește în fața unei duble posibilități: fie să-și ia avânt și să joace un rol determinant în viața lumii, fie să se retragă și să-și cultive personalitatea în liniște: calea eroului sau cea a sfântului ascuns. Nu există o regulă generală pentru a decide în privința căii juste. Cel aflat într-o asemenea situație trebuie să decidă liber, conform legii intime a naturii sale. Dacă acționează cu deplină sinceritate și consecvență, el își va găsi calea potrivită, care este bună și fără greș pentru el.

○ *Nouă în poziția a cincea înseamnă¹:*

Dragoni zburând spre Ceruri.

Este favorabil să-l vezi pe omul de seamă.

Omul de seamă a ajuns aici în sfera ființelor celeste. Influența lui se extinde în mod vizibil asupra întregii lumi. Oricine îl vede se poate considera fericit.

Confucius spune pe această temă:

Lucrurile consonante vibrează împreună. Lucrurile care au între ele afinități de esență intimă se caută reciproc. Apa curge spre ceea ce este umed, focul se îndreaptă spre ce este uscat. Norii (răsufarea Cerului) urmează dragonul, vântul (răsufarea Pământului) urmează tigrul. Astfel că înțeleptul se înalță și toate ființele își îndreaptă privirile către el. Ceea ce se naște din cer se simte înrudit cu lucrurile din înalt. Ce se naște din pământ se simte înrudit cu lucrurile de jos. Fiecare își urmează propria specie.

¹ Printr-un cerc este indicată [linia] conducătoare („stăpânul”) ce guvernează hexagrama, iar printr-un pătrat, [linia] conducătoare („stăpânul”) constitutiv(ă) a hexagramei. [Pentru detalii despre liniile conducătoare guvernatoare și liniile conducătoare constituente vezi cap. *Stăpânii hexagramelor* din această carte.]

LIBRIS

Nouă deasupra înseamnă:

*Dragonul trufaș se va căi.*We know
books

Dacă un om vrea să se ridice atât de sus încât pierde contactul cu ceilalți oameni, el ajunge izolat, și aceasta îl duce în mod fatal la eșec. Există aici un avertisment contra unei aspirații titanice care depășește forțele proprii. Consecința ar fi o cădere brutală și profundă.

Dacă se obțin doar numere de nouă, aceasta înseamnă:

Apare un zbor al dragonilor fără capete.

Noroc.

Când toate liniile sunt numere de nouă, hexagrama se pune în întregime în mișcare și se transformă în semnul *Kun*, Receptivul, a cărui însușire este supunerea desăvârșită. Forța Creatorului se unește cu blândețea Receptivului. Forța este indicată de zborul dragonilor, iar blândețea de faptul că ei au capetele ascunse. Aceasta vrea să spună: blândețea în acțiune împreună cu forța deciziei sunt surse de noroc.

We know
books

2. KUN RECEPTIVUL

	Deasupra	<i>Kun</i>	RECEPTIVUL, PĂMÂNTUL
	Dedesubt	<i>Kun</i>	RECEPTIVUL, PĂMÂNTUL

Această hexagramă este alcătuită în întregime din linii întrerupte. Liniile întrerupte corespund puterii originare *yin*, care este întunecoasă, maleabilă, receptivă. Proprietatea hexagramei este dăruirea de sine, imaginea sa este Pământul. Ea este complementul Creatorului, complementul, și nu contrariul, căci nu-l combate, ci îl completează. Este natura în fața spiritului, Pământul în fața Cerului, spațialul în fața temporalului, femininul matern în fața masculinului patern. Totuși, aplicat aspectelor umane, principiul acestei complementarități nu se întâlnește numai în relațiile dintre bărbat și femeie, ci și în raporturile dintre prinț și ministrul său, dintre tată și fiu; în lăuntrul individului, dualitatea aceasta se regăsește în coexistența spiritua-lului cu senzorialul.

Nu putem totuși vorbi despre un veritabil dualism, căci între cele două hexagrame există o relație ierarhică limpede. În sine, Receptivul este, bineînțeles, la fel de important ca și Creatorul, dar atributul „dăruirii de sine” definește locul ocupat de această putere primordială în raport cu prima. Ea trebuie activată și condusă de Creator; atunci va produce rezultate fericite. Dar, dacă se sustrage acestei poziții și vrea să stea alături de Creator ca de la egal la egal, ea devine rea. Între ea și Creator apare atunci o opoziție și o luptă care produc efecte nefaste pentru ambii.

JUDECATA

*RECEPTIVUL aduce o reușită sublimă,
favorizând prin perseverența unei iepe.
Dacă omul superior trebuie să întreprindă ceva și vrea să
meargă înainte, el se rătăcește;
Dar, dacă este cel care-l urmează [pe celălalt], va găsi o cale.
E avantajos să găsești prieteni la vest și la sud,*

ERDIS | We know
și să te lipsești de prieteni la est și la nord.
O perseverență liniștită aduce noroc.

Cele patru aspecte fundamentale ale Creatorului: „reușita sublimă favorizând prin perseverență” servesc deopotrivă la caracterizarea Receptivului. Totuși, perseverența este definită aici cu mai multă precizie ca fiind cea a unei iepe. Receptivul desemnează realitatea spațială pusă față în față cu potențialitatea spirituală a Creatorului. Când potențialul se actualizează și spiritualul devine spațial, aceasta survine întotdeauna printr-o determinare, care limitează și individualizează. Fapt indicat prin adăugarea la expresia „perseverență” a determinativului „unei iepe”. Calul aparține Pământului, așa cum dragonul aparține Cerului: străbătând neobosit câmpiile, el simbolizează întinderea vastă a pământului. Termenul de „iapă” este ales, deoarece unește forța și agilitatea calului cu blândețea și supunerea vacii.

Pământul poate actualiza cele zece mii de impulsuri ale Creatorului, deoarece lor le răspund cele zece mii de forme ale naturii. Bogăția naturii constă în faptul că ea hrănește toate ființele, iar măreția sa, în aceea că le face frumoase și strălucitoare. Ea face să prospere tot ce trăiește. În timp ce Creatorul concepe ființele, natura le naște.

Aplicată conduitei umane, hexagrama arată că trebuie să te porți în conformitate cu situația. Consultantul oracolului nu este într-o poziție independentă, activitatea sa fiind cea a unui asistent. Aceasta înseamnă că trebuie să ducă la bun sfârșit o sarcină. Să nu dorească a dirija – căci nu ar face decât să se rătăcească –, ci să se lase dirijat, acesta este rolul său. Dacă știe să adopte o atitudine de acceptare în fața destinului, el va găsi cu siguranță o direcție adecvată. Omul superior se lasă călăuzit. El nu merge înainte orbește, ci învață de la împrejurări partea care i se cuvine și urmează aceste indicații ale sortii.

Deoarece o sarcină trebuie dusă la bun sfârșit, la ora muncii și a efortului e nevoie de ajutoare și de prieteni, odată ce ideile care trebuie concretizate au fost stabilite cu fermitate. Timpul muncii și al efortului este exprimat prin vest și sud, căci aici Receptivul lucrează pentru Creator, asemeni naturii vara și toamna. Fără adunarea tuturor forțelor, lucrul nu poate fi dus până la capăt. De aceea „a avea prieteni” înseamnă aici a-ți îndeplini sarcina.

Dar, în afară de muncă și efort, există și un timp pentru planuri și rânduiești; în acest scop, solitudinea este necesară. Estul simbolizează locul unde se primesc ordinele de la stăpân, iar nordul, locul unde se dă seama de cele împlinite. Acolo trebuie să fii singur și obiectiv. La

acest ceas sacru, trebuie să renunți la însoțitori, pentru ca puritatea să nu fie înnăscută de ura și favoritismul [diverselor] facțiuni.

IMAGINEA

*Starea Pământului este devoțiunea receptivă.
Astfel omul superior cu un caracter mărinimos
Susține lumea exterioară.*

Așa cum există un singur cer, există și un singur pământ. În timp ce, în prima hexagramă (Cerul) dublarea semnului traduce durata temporală, în a doua hexagramă (Pământul) ea semnifică extinderea în spațiu și fermitatea cu care pământul poartă și conservă tot ce trăiește și se mișcă pe el. În abnegația sa, pământul poartă deopotrivă binele și răul. În felul acesta omul superior își făurește un caracter mărinimos, solid și răbdător, astfel încât să fie capabil să-i suporte pe oameni și [toate] lucrurile.

LINIILE

Șase la început înseamnă:

*Când mergi pe promoroacă,
gheața trainică nu este departe.*

La fel cum forța luminoasă reprezintă viața, forța întunecată semnifică moartea. Toamna, când se produce primul îngheț, începe să se manifeste forța întunericului și a frigului. După primele semne, manifestările morții se multiplică treptat conform unor legi determinate, până când, în cele din urmă, sosește iarna cu ghețurile ei.

Exact la fel stau lucrurile și în viață. Odată ce anumite semne abia perceptibile ale declinului și-au făcut apariția, mișcarea se accentuează până când, în final, se instalează decrepitudinea. Dar în viață este posibil să previi decadența, acordând atenție semnelor și înfruntându-le la momentul potrivit.

○ *Șase în poziția a doua înseamnă:*

*Drept, pătrat, mare.
Chiar fără intenție,
nu rămâne nimic nefavorizat.*

Cerul are ca simbol cercul, iar Pământul, pătratul. Astfel că forma pătrată este atributul fundamental al Pământului. Dimpotrivă,